

Zorg ervoor dat water niet blijft staan op het porselein of erin kan dringen om vorstschade te voorkomen.

Om de grafzerken op te smukken of te personaliseren werden ornamenten en versieringen aangebracht in geglaazuurd aardewerk (foto-emblemen, bloemkransen, kruisjes, beeldjes...) of werd het grafteken gedeeltelijk bekleed met mozaïeken, tegels...

Zolang de beschermlaag (glazuur) van het aardewerk in goede staat is bestaat weinig kans op schade. Bij manipulatie of vorst- en zoutschade kunnen door spanningen breuken of afschilfering ontstaan. Ook kan de kleur na langere tijd vervagen.

Deze onderdelen van graven worden vaak verwaarloosd, gestolen of verdwijnen, bv. omdat ze na een storm op een verkeerd graf gelegd worden.

WAT DOEN?

Onderhoud en reiniging (*dit dient te gebeuren op vorstvrije dagen*):

- verwijder regelmatig algen en mossen;
Opmerking: mossen en planten zijn sfeerbepalend, ook op begraafplaatsen. Zoek naar een evenwicht tussen de natuurwaarde en erfgoedwaarde. Meerdere mossoorten en muurplantjes zijn bovendien beschermd en kunnen niet zomaar verwijderd worden.
- verwijder vuil en onzuiverheden:
  - op tegeloppervlakken: met een zachte borstel (kokosharen). Gebruik geen onkruidbestrijders; een algendodend middel (bv. quats) of stomen kan wel;
  - ornamenten of geëmailleerde foto's: met zuiver water en een zacht doek/borstel. Hanteer fijne ornamenten zoals bloemenkransen altijd heel voorzichtig;
- verzamel losse delen glazuur of afgebroken stukjes en stockeer ze veilig in aparte mini-grip zakjes in afwachting van herstel/restauratie. Zo voorkomt u dat ze verloren geraken of gestolen worden. Maak voldoende foto's en noteer duidelijk waar de stukjes bij horen.

Klein herstel

- losse tegels terugplaatsen;
- beschadigde tegels vervangen door gerecupereerde of nieuwe exemplaren. Gebruik een aangepaste mortel/lijm om tegels terug te plaatsen en barsten en open voegen te herstellen.

WANNEER / HOE VAAK?

- jaarlijks onderhoud (op vorstvrije dagen);
- herstel wanneer nodig. Stel de werken niet uit, zodat de situatie niet verergert.

WIE?

- onderhoud en reiniging: in eigen beheer / door concessiehouder;
- herstellingswerken (zoals verlijmingen van afgebroken stukjes) kunnen best uitgevoerd worden door een restaurateur van keramiek.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

- het gebruik van agressieve reinigingsproducten (javel, cif, vim, onkruidverdelgers, zoutzuur, azijn...)

Let op:

- dat de tegelmortel/lijm en voegspecie geschikt zijn voor buitengebruik;
- bij losse onderdelen: zorg dat de ornamenten bij het juiste grafteken bewaard blijven.

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht

- [Onderhoud van funerair erfgoed](#)
- [Onderhoud van keramische en cementtegelvloeren](#)

Wet- en regelgeving

Is uw object beschermd als monument of maakt het deel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht, vraag dan advies bij het agentschap Onroerend Erfgoed of uw gemeente. Verschillende werken zijn vergunningsplichtig of vallen onder de meldingsplicht.

Verschillende provincies bieden subsidies voor onderhoud aan klein – niet beschermd – erfgoed. O.a. [Limburg](#), [Oost-Vlaanderen](#) en [Vlaams-Brabant](#).

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

